

Naročnina mesečno
25 Din, za inozem-
stvo 40 Din — ne-
deljska izdaja ce-
loletno 120 Din, za
inozemstvo 140 Din

Uredništvo je v
Kopitarjevi ul. 6/III

Telefoni uredništva: dnevna služba
2050. — nočna 2996, 2994 in 2050

SLOVENE

Z nedeljsko prilogo »Ilustrirani Slovenec«

Cek. račun: Ljubljana št. 10.650 in 10.349 za inzerate; Sarajevo št. 7563, Zagreb št. 39.011, Praga-Dunaj 24.797

Uprava: Kopitarjeva 6, telefon 2992

Izhaja vsak dan zjutraj, razen ponedeljka in dneva po prazniku

Ameriške volitve

V torek so se vršile v Zedinjenih državah za celotno obnovo državnega zbora in za tretjinsko prenovitev senata. Prva zbornica šteje 433 poslancev, druga pa 96 senatorjev. Dve stranki si delita moč v državi, republikanci in demokrati. Prvi so razpolagali sedaj s 269 poslaniškimi mesti, demokrati so jih imeli samo 166. Senat so nadvladali republikanci s 57 mandati, katerim je stalo nasproti 39 demokratiških senatorjev. Po zadnjih vesteh, ki prihajajo preko oceana, izgleda, da bodo imeli demokrati odslej večino v državni zbornici in v senatu. To so velikanske spremembe, kojih posledice mi ne bomo neposredno občutili, ker smo predač od interesnega kroga ameriške politike. Toda sodeč po vtisu, ki ga je napravila demokratska zmaga na celi svet, so volitve dne 4. novembra mednarodnega pomena in kot take jih moramo tudi mi, četudi v svoji skromnosti, oceniti in mednarodnopolitično opredeliti.

Casopisje, ki išče senzacij, bo našlo zelo interesanten predmet za razmotrivanje. Lahko bo govorilo o »mokrihi« in o »suhhi«, lahko bo njih medsebojne boje pobarvalo v humorističen kolorit in delalo duhovite opazke na račun »zejnih« in »suhhi«. Dasi je vprašanje prohibicije morebiti igralo veliko vlogo pri volitvah, smo prepričani, da se tako izraziti politični preobrti, kot je ameriškanec, ne napravijo okrog malo naivnega vprašanja, če bo smel ameriški državljani uživati alkohol ali ne. Prohibicijsko vprašanje je danes mogočena podzemeljska sila v Zedinjenih državah. Toda pri njem ne igra odločilne vloge subjektivno razpoloženje Amerikancev za ali proti alkoholu, ampak denarni zavodi in veliki trgovski in industrijski koncerni, ki hočejo služiti denar s pridobivanjem in razpečevanjem alkohola. Človek se privadi na vse, tudi na stradanje, toda želja po dobičku ni nikdar ugnana. Danes se je v Ameriki slučajno obesila na rame demokrat zato, ker so najizrazitejši predstavniki demokratske stranke tudi interesi nasporniki alkoholne prepovedi. Jutri se lahko zgodi, da bo borba proti prohibiciji veselo jadrala pod zastavo republikancev, če bodo republikanski vodje imeli interesa na tem, da postane ameriški narod »moker«. Tudi ni pravilno, če mi po našem lastnem receptu ameriške politične stranke uklenemo v neko nespremenljivo dogmatično oklopje. Politični programi obeh strank, če sploh smemo govoriti o programih, so si zelo podobni in se spreminjajo s časom in z razmerami, osobito pa pod vplivom voditeljev. Če je kje res, da nikdar ne zmaga en program proti drugemu, velja to za Zedinjene države. Zato mi tudi ne damo nič na razlago, ki trdi, da je ideja demokratov potražila idejo republikancev, ker ne ene ne druge ideje do sedaj še sploh ni bilo v smislu našega strankarskega žargona.

Toda tudi brez tega bo še vedno težko z gotovostjo reči, zakaj je prišlo do tega demokratskega plazu, ki je nepričakovano naenkrat preobrazil ameriški parlament in ustvaril pikanten položaj, da bo republikanski predsednik moral še dve leti vladati z državnim zborom, kjer ima vodilno moč opozicija. Čisto krajevni razlogi, ki z veliko državno politiko nimajo ničesar skupnega, so v veliki meri odgovorni za preokret. Zunanjepolitična vprašanja po našem mišljenju niso vzemirjala ameriškega volilca pri glasovanju, akoravno vemo, da bo sedaj, po volitvah, narastek demokratov spreminjal gledanje vlade na gotova vprašanja mednarodnega značaja.

Poleg zgoraj naštetih vzrokov pa je odločilno vplival na izid volitev sedanjí gospodarski položaj Zedinjenih držav. Ko so Amerikanci pred dvema letoma zanesli Hooverja med velikanskim trümfom na Kapiol, je bila Amerika podobna sitemu človeku, ki se dobrohotno smehlja na svojo okolico in zajemlje iz nako-pičenih rent, kar mu je potrebno za udobnost življenja. Hoover je bil predsednik blagostanja. Okrog njegovega imena se je ustvarila legenda ustvarjajoče moči in Amerikane je pričakoval, da bo ta veliki organizator in gospodarski izvedenec pognal njegovo blagostanje še na višjo stopinjo. Bilanca dveh let njegove vlade ne samo da ne kaže nobenega dobička ampak nosi dokaze strašnih udarcev. Najprej se je izvršil velikanski krah na njujorški borzi, ki je uničil nad 200 milijard premoženja. Umetno napihnjeni vrednostni papirji, ki so se naslanjali na tone neproduktivnega zlata, so počili in dali razumeti ameriški financi, da posest zlata še ni istovetna z blagostanjem. Zatem je sledila brezposelnost v industriji, ki je vrgla na cesto skoroda 5 milijonov ljudi. Ameriški produkti so postali dragi na svetovnem trgu, ker so se pridobitni stroški dvigali tembolj, čimveč zlata je ležalo nezaposlenega po kletah bančnih zavodov. Naposled se je pridružila še poljedelska kriza, katero so najbolj občutili farmerji južnih dežel, ravno oni, ki so pri zadnjih volitvah verovali obljubam Hooverja, da jih bo na poseben način ščitil. Kot krona vseh nepravil na gospodarskem polju je prišlo zvišanje ameriških carinskih dajatev na vse inozemske produkte. To so izsilili od Hooverja industrijski trusti, ki so z nevoljo gledali, kako cenejše inozemsko blago prepravlja njihov trg. To stališče je bilo morda iz subjektivnega stališča dobro, toda izzvalo je pri inozemskih državah protitukrepe,

Srdit volivni boj v Avstriji

Heimwehr odločen, da gre do skrajnosti - Zakaj se razorožuje samo levica, zakaj tudi ne desnica?

Dunaj, 6. nov. (Izvirno »Slovenec«). Starhemberg neutrudljivo nadaljuje razorožitev socialistične borbene organizacije »Schutzbunde«. Hišne preiskave se vršijo pri vseh organizacijah in pri vseh odličnejših voditeljih. Iz severnega Štajerja in iz Burgenlanda je privlekel cel arzenal municije, kar mu daje poguma za nadaljevanje započetega čiščenja. Notranji minister se je izrazil, da je to samo začetno dejanje v razoroževanju »rdečega bika« in da bodo bolj občutni udarci še sledili. Ko se bodo po volitvah enkrat duhovi polegli in ko bodo volitve že pozabljene, bo marsikateri idejni nasprotnik heimwehrovskega ministra odobral njegov energičen nastop; zato ker je dejansko preprečil krvoprelitje.

Volilni boj zavzema nepričakovane dimenzije. Kdor pozna Dunajčana iz predvojnih časov, bo smel, da narod, ki se je sladkal ob čašici penete bele kave in plesal po melodijah kitare, naenkrat pade v nekako histerično razpoloženje in govori o bombah, o orožju in o krvi, kakor da bi to bili vsakdanji kavarniški pogovori. To velja za levičarje ravnotako kot za desničarje. Vsak hladnokrven Avstrijec, katerih pa za enkrat res ni mnogo, in vsak objektivni inozemec bodo priznali, da je bilo potrebno seči po socialističnih organizacijah, toda vsak se bo tudi čudil, zakaj se ista strogost ne izvaja tudi nad heimwehrovci, ki v svojem paganskem nacionalizmu niso nič boljši, kot pa brezbožni marksisti. Socialisti so v Avstriji čisto navadni boljševeki, heimwehrovci pa so fašisti. Pametna vlada, kateri leži bodočnost Avstrije pri srcu, bi morala seči po enih in po drugih.

Včeraj je neki socialistični voditelj Hergethaler vihtel pesti in pozival ljudstvo k

državljanski vojni ter klical kri nad vse buržuje, nekaj dni prej pa je heimwehrovski nadučitelj Rottenmanner (učiteljstvo stoji danes v sprednjih vrstah najbolj divjih nacionalistov v Avstriji) med tulenjem heimwehrovcev vpil, da ga je sram voliti, »da bi rajši z nožem v roki napravil red v tej svinjski (sic!) državi«. Socialist Otto Bauer pošilja strela nad svoje nasprotnike in jim grozi z represalijami zatiranega proletarijata, heimwehrovski minister Hüber pa poziva ljudstvo na neizprosni boj »četudi z orožjem« za narodov blagor. Socialistični bivši kancler Renner namigava, da internac onalni socializem ne bo mirno gledal razdejanja Starhembergove politike, heimwehrovski grof Czernin, bivši avstro-ogrski zunanji minister, katerega je Clemenceau pred svetom ožigosal za lažnjivca, pa napoveduje, da stojita po ena italijanska in madjarska divizija na avstrijski meji, da posežeta vmes, če in kadar bo potrebno.

Volilni boj je ustvaril eno neznosno zmešnjavo etičnih vrednot in pastirsko pismo avstrijskih škofov je učinkovalo kot blagodejen solnčni žarek v to temo, kjer svobodomiselnost vseh barv med silnim truščem političnih strasti kuha svojo medicino za »osvoboditev človeškega duha«. Mi tukaj popolnoma razumemo, da bo edino strogo disciplinirani nastop krščanskih socialcev, četudi bi bil združen z žrtvami, preprečil dogodke, ki bi znali pospešiti končni razpad avstrijske neodvisnosti ob delničnem ploskanju velenemcev in pristačev priključitve k nemški državi.

Diplomatski krogi sosednih držav imajo nalog zasledovati z veliko pozornostjo razvoj volilnega boja. Posebno je to potrebno, ker se že govori o inozemskih divizijah, ki stojijo na

straži ob avstrijski meji. Morda bi socialistom in heimwehru ne bilo ljubo, če bi se tem divizijam pridružile še druge. Avstrijske volitve v visoki meri interesirajo njene sosed, ki bi seveda najrajši videle, da bi vladal mir ob njih mejah.

Dunaj, 6. november. as. Tudi danes se je nadaljevala preiskava po orožju v socialno demokratičnih društvih, našli pa so le malo zalog. V Brucku ob Muri se vedno nastopa vojaštvo. Tam so našli včeraj in predvčerajšnjim še 56 pušk s 6.000 nabojev, 25 ročnih granat, 1 strojno puško, dalje pa tudi čelade, lopate, revolverje, boksarje, svetilne rakete, bajonete in drug vojni material. Tirolsko vodstvo socialnih demokratov je objavilo izjavo, v kateri trdi, da je bilo orožje, ki so ga zaplenili v Innsbrucku, dano na razpolago republikanskemu Schutzbundu v času kritičnih odnosov z Italijo, ko je hotel Mussolini ponesti italijansko tricoloro čez Brenner. Ta zaloga orožja je bila znana brigadni komandi v Innsbrucku, kakor tudi tirolski deželni vladi. Takrat se je Schutzbund celo izjavil pripravljenega, podrediti se vojaški komandi.

Pariz, 6. nov. as. Dogodki v Avstriji vedno bolj vznemirjajo francoske levičarske kroge. Leon Blum je danes v »Populaire« enkrat objavil posebno svarilo, v katerem pravi: »Dočim je Heimwehr oborožen s puškami in strojnimi puškami ter ima celo izvežbano kavalerijo, socialnodemokratični Schutzbund enostavno razorožujejo. Če bo po volitvah že toliko uspeli državni udar postal popolnoma znan, bo Evropa hočela ali nočela morala intervenirati. Zakaj čakati dotlej? Zakaj se Društvo narodov takoj ne bavi s tem? Fašistični državni udar v Avstriji bi pomenil državljansko vojno z vsemi intervencijami in vojno nevarnostjo.

Končni izid ameriških volitev

V zbornici imajo demokrati večino — V senatu pa polovico sedežev

Newyork, 6. nov. as. Volivni izid je sedaj ugotovljen, kakor sledi: V poslansko zbornico je izvoljenih 218 demokratov, 212 republikancev, 1 farmer-labourist in 1 neodvisen republikanec. Manjka še izid za tri mandate. Absolutna večina demokratov v poslanski zbornici je torej gotova. Zato bodo tudi demokrati imenovali svojega predsednika zbornice in predsednike vseh odborov. V senatu pa so demokrati s svojo zmago v državi Kentucky sicer dobili 48 mandatov, toda republikanci bodo tu najbrže skupno s farmerjem Shipstead-om prevzeli vodstvo v odborih. Ob enakosti števila glasov bo odločeval glas podpredsednika Curtisja kot senatnega predsednika v korist republikancev. Kot

naslednik Boraha za predsednika v zunanjem odoboru bo postal najbrže Swanson iz Virginije. Izid volitev je najtežji poraz Hooverja, kakršnega pač že 20 let ni doživel noben predsednik sredi svojega uradovanja. Republikanci so pri teh volitvah izgubili več glasov, kakor so jih pridobili leta 1928.

Newyork, 6. nov. AA. Protiprohibicijonisti se radujejo izidov pravkaršnjih volitev. V novi zbornici imajo pet članov, v senatu pa 18. Ta uspeh sicer ni še odločilen, vendar pomeni dokajšen napredek z prejšnjimi leti. V Massachusettsu, Rhodeislandu in v Illinoisu so pri referendumu glasovanju o prohibiciji zmagali njeni nasprotniki.

Rudniška katastrofa v Ameriki

235 mrtvih — Predsednik premogovnika tudi ubit

Newyork, 6. nov. p. Število mrtvih ob strašni katastrofi v premogokopu Mielfieldu v državi Ohio je mnogo večje, kakor se je početka mislilo. Ugotovljeno je, da se še okoli 60 delavcev nahaja v porušenih rovih, da pa so reševalna dela nemogoča. Število mrtvih znaša 235. Reševanje je življenjsko nevarno, ker so kanali za zračenje poškodovani. Iz odprtih še vedno odhajajo strupeni plini. Med mrtvimi, katerih trupla so bila prenešana iz rovov, je predsednik premogovnika Titus, ki se je v času eksplozije s 5 strokovnjaki nahajal v rovu na kontroli. Titus je pripadal največjemu magnatom premogokopov v Ameriki. Veliko število izmed najdenih trupel je tako ožganih, da se ni mogla ugo-

toviti njih identiteta. Pred rovi se dogaja strašni prizori, ker hočejo žene ponesrečenih za vsako ceno v rove, da rešijo svoje hranitelje. Policija ima obilo posla, da jih od tega odvrne.

Newyork, 6. nov. as. Do sedaj so spravili na dan 70 mrtvecev, 90 pa jih je še v rovih. Večina mrtvecev je tako razmesarjena, da jih ni mogoče spoznati. Proti plinom so bile plinske maske nezadostne. Velike množice sorodnikov se gnetejo pred vhomod v rudnik. 200 rudarjev se je pravčasno rešilo iz rudnika, mnogo pa jih je bilo poškodovanih. Pozno ponoči se je posrečilo reševalnemu moštvu vdreti v rudnik. 26 rudarjev so še rešili živih, ostali pa so vsi mrtvi.

Aretacije odličnih protifašistov

Fašističnim grožnjam slede dejanja

Milan, 6. november. as. Mussolinijevi napovedi v govoru pred fašističnimi pokrajinskimi tajniki, da se bo začel poostren boj proti političnim nasprotnikom, je takoj sledila cela vrsta aretacij in sicer predvsem nasprotnikov režima, ki so se v zadnjem času neprevidno izražali glede korupcijskih afer. Se isti dan je bil aretiran v Milanu Belotti, trgovinski minister prejšnjega kabineta Bonomi in državni tajnik državnega zaklada v prvem ministristvu

Nittia. Čaka ga več let pregnanstva na otokih. Čuje se, da je bil aretiran tudi bivši finančni in vojni minister Soleri, pristaš Giolittija. Dalje se poroča, da so bili v Milanu aretirani številni intelektualci, tako dr. Parri, bivši inozemski urednik »Corriere dela Sera«, ki se je šele pred kratkim vrnil iz pregnanstva, in odvetnik Riccardo Bauer, ki sta skupno izdajala do prepovedi liberalni protifašistični list »Caffee«, urednik Dino Roberto, vseučiliška profesorja Rossi in Bossi, odvetnika Luzzatto in Garbani ter neki letalski kapetan. Te aretacije, o katerih listi ne pišejo prav nič, so povzročile v protifašističnih krogih veliko vznemirjenje.

Nezaupnica nacionalcev odklonjena

Berlin, 6. nov. as. V pruskem deželnem zboru je bila danes nezaupnica nemških nacionalcev in komunistov proti novo imenovanemu notranjemu ministru Severingu odklonjena z 229 proti 197 glasovom.

Seja ministrskega sveta

Belgrad, 6. nov. Danes je bila od 17 do 19.30 seja ministrskega sveta. Predsedoval ji je predsednik ministrskega sveta in minister za notranje zadeve general Peter Živković. Prisotni so bili vsi gg. ministri. Na seji so proučili poročila gospodov ministrov o svojem potu med prebivalstvo.

Nato je bila sprejeta dokončna redakcija zakona o likvidaciji agrarnih odnosov na Begluških posestvih v Bosni in Hercegovini. Minister financ je pooblaščen, da izda potrebno število obligacij. Nazadnje je bila sprejeta redakcija zakona o davku od neoženjenih oseb in zakon o davčni oprostitvi rodbin, ki imajo več kot 9 otrok.

Vest italijanskega lista

— Rim, 6. nov. m. »Vedetta d'Italia« prinaša izjavo samostojnih demokratov v emigraciji, v kateri se pravi, da se samostojni demokrati pridružujejo borbi demokratskega naroda za neodvisnost, da se v borbi proti tiranom v Belgradu pod vodstvom neustrašnih voditeljev dr. Mačka, Pribičevića, dr. Trumbića, dr. Pavelića, Košutića, nahajajo vsi častiti ljudje iz države in da med mučnikom Svetozarjem Pribičevićem in »izdajalcem« dr. Paveličem, danes ni nobene razlike.

Za dvig turizma v Primorju

Split, 6. nov. z. Banska uprava je za pospeševanje turizma v primorski banovini izdelala obširen načrt, po katerem bo v najkrajšem času prišla z deli. Mesta, ki so finanjsko slaba, bo z večjimi svotami podpirala pri gradnji hotelov. Tako se bodo dale podpore za zgraditev hotelov v Sinju, Omisu, Sibeniku, Rabu, Visu in Korčuli. Vse gradnje se bodo vršile s pomočjo domačega kapitala. Lastniki teh hotelov se bodo okoristili z določbami novega zakona o hotelski industriji.

Sušak, 6. nov. p. Ravnateljstvo zagrebškega velesejja je povabilo sušaško Zvezo za pospeševanje turizma, da se udeleži razstave na zagrebškem spomladanskem velesejmu v letu 1931. Zveza se bo povabila odzvala.

Naša tekstilna industrija

Belgrad, 6. nov. z. Za pospeševanje tekstilne industrije, ki je pri nas zelo razvita, se bodo dale gotove koncesije in beneficije glede davkov, taks in izvoznih postavk, da bi se izdelani material mogel izvažati na tuja tržišča in vzdržati konkurenco, kar pa pri sedanjih obsežnih davkih in dajatvah ni mogoče. Naša tekstilna industrija krije potrebe države, preostalo pa izvažata. Največ gre blaga v Grčijo, Albanijo in drugam. Na merodajnih mestih se bo vprašanje znižanja proučilo, da se naša tekstilna industrija privede do popolnega razmaha.

Olvoritev gregorjanskega vseučilišča

Rim, 6. nov. as. Po slovesni maši v cerkvi sv. Ignacija je bilo danes po končanem prenovljenju otvoreno poslopje papeževskega gregorjanskega vseučilišča, prve Vatikanske visoke šole. Posvečenje je izvršil kardinal Bisletti. Vseučilišče je opremljeno po najmodernejših načelih. Tako je posebno knjižnica urejena po ameriškem vzorcu.

Dunajska vremenska napoved: Pričakovati je mirnega vremena, pri čemer bo v raznih krajih različno oblačno, po večini pa le malo oblačno. V jutranjih urah je pričakovati slane, podnevi na bo milo vreme.

Autonomna podkarpatska Rusija

Češkoslovaška se resno bavi z načrtom, dati svojim Rusinom autonomijo
Podkarpatski guverner se pogaja v Pragi

Praga, 6. okt. (Izv. »Slov.«). Današnja »Prager Presse« prinaša oficijozno poročilo, ki brez dvoma izvira iz vladnih krogov, in ki navaja podrobnost o avtonomiji, katero bo Češkoslovaška vendarle dala podkarpatskim Rusinom. List poroča, da se mudi v Pragi guverner dr. Beskid, ki se namerava pogajati z različnimi ministri, med njimi posebno s predsednikom vlade, z notranjim ministrom, z zunanjim ministrom in ministrom za prosveto o vseh podrobnostih, ki so za izvedbo avtonomije potrebne. Dr. Beskid je izrazil svoje najgloblje prepričanje, da je avtonomija potrebna in da bo skupnim interesom države in njenemu ugledu v inozemstvu prinesla veliko koristi. Rusini avtonomijo zaslužijo. Kulturno so se doznali, gospodarsko so se opomogli, svojo lojalnost do države so neštokrat pokazali, zakaj se bi jim torej ne dala avtonomija, katero predvideva med drugim tudi mirovna pogodba v St. Germainu!

K temu pristavljajo informirani krogi pri predsedništvu vlade, da se Podkarpatski Rusiji naj-

brže zaenkrat ne bo dala popolna avtonomija, ampak da bo to stvar razvoja in sicer v hitrih etapah. Češkoslovaška država je za popolno ohranitev vseh zgodovinskih in kulturnih bogastev, katere dišijo posamezne narodnosti in plemena, ki živijo v mejah republike. Le tako se bodo vsi potuili srečne v skupnem domu in bo vsak del lahko v polni meri doprinesel k dvigu moralnega in materialnega blagostanja skupne domovine. Desetletno življenje v ozkem sodelovanju s češkoslovaškim narodom, je bilo Rusinom koristno. Opomogli so se na vseh polih, analfabetizem je nazadoval, razširila so se državna in privatna prosvetna društva in uslanovilo se je veliko kulturnih ognjišč po celi deželi. Narod je sedaj zrel, da prevzame sam večjo odgovornost za svoj razvoj.

V nekaterih krogih naglašajo, da se bo Češkoslovaška še bolj požurila dati avtonomijo svojim Rusinom ali Ukrajincem, ker hoče Ukrajincem ostran Karpat pod poljsko republiko pokazati, kako ona postopa s svojimi narodnimi manjšinami. Za

tem se ne skrivajo nikaki imperijalistični cilji. Češki vladi da je veliko na tem ležeče, da si Ukrajinci, katere preganjajo boljševiki, katere preganjajo sedaj še Poljaki, najdejo varno zavetišče za svojo stoletno kulturo v njenih mejah. Ukrajinci bodo sklep praške vlade pozdravili z veseljem in hvaležnostjo.

Lvov, 6. okt. R. Ukrajinska narodna organizacija, koje vsi voditelji se nahajajo v zaporu, je sklenila, da zaprosi češkoslovaško vlado, da bi dovolila, da se prenesejo v Podkarpatsko Rusijo vsi zgodovinski dokumenti, ki se nanašajo na ukrajinsko zgodovino. Poljske oblasti so za ta sklep zvedele in iščejo odgovorne osebe, da jih privedejo pred sodišče radi veleizdaje. Iz Tarnopola se poroča, da je na nekem tamošnjem zborovanju odlični ukrajinski voditelj izjavil, da je sedaj za ukrajinski narod, ki šteje 30 milijonov ljudi, edino le še podkarpatska Rusija v Češkoslovaški oni očiščeni, kjer ni preganjanja, in kjer se Ukrajincem ne zameri, da imajo svojo samolastno kulturo.

Mednarodni žitni trg

Izmed vseh panog svetovnega pridobitvenega gospodarstva kaže žitni trg najbolj obupno sliko. Kljub temu, da je nova letina skoro povsod (pred vsem v Argentini) pod normalo ali še ni pospravljena (na pr. v Kanadi), ležejo cene vedno navzdol: znižale so se pri pšenici od 135 na 116 centov za bushel (35.24 l) samo tekom zadnjih treh mesecev. To stalno nazadovanje odpira jako mrke vidike za bodočnost. Angleži, ki so vajeni carine prostega uvoznega žita, nikoli niso pomislili, zakaj prodaja indijski poljedelec svojo pšenico poceni in potem sam strada. Če se zanimajo zdaj za dokaze pristave zaščitne carine o nemoralnosti nakupa stradalci Rusiji iztrganega žita, ni to posledica usmiljenja, temveč zopet izraz strahu pred nadaljnjo poostritvijo itak občutne gospodarske krize. Francoska vlada, ki ne občuti v nasprotju z britskimi socialisti, nobenih stanovskih simpatij do sovjetov, je izkazala več odločnosti. Izjavila je, da ne more dovoliti, da se nadaljuje sedanje stanje. Tekom prvih šest mesecev tega leta so odgovarjali 441 milj. fr. sovjetskega uvoza na Francosko samo 119 milj. francoskega izvoza v Rusijo. Primanjkljaj sovjetom v korist znaša torej nad 300 milj. fr. Boljševiki so ponovno nakupili blago na Nemškem za one franke, ki so jih prejeli v Parizu. Zato je dobil poljedelski minister David pooblastilo, da prepreči vsako rusko kupčijo, ki bi povzročila nezdravo spekulacijo.

Ni dvoma, da bodo izkoristili sovjeti sedanji zastoj na žitni borzi, toda njih seveda ni med onimi glavnimi činitelji, ki povzročijo stalen padec žitnih cen. Slednji je še vedno v zvezi z izredno dobro lanskim evropsko letino. Znašala je 387 milj. kvintalov, namesto povprečnih 339 in zelo omejila navaden uvoz iz Amerike (Argentine, Kanade, Zed. držav). Isto se je dogodilo leta 1929 tudi v Aziji in Afriki. Vseled tega bodo nakupili vsi trije deli starega sveta dosti manj žita nego ponavadi. Letošnja slaba letina v Argentini in Zed. državah je sicer nekoliko omilila prebitke iz leta 1928, a so slednji še vedno jako veliki in znašajo v obeh imenovanih državah do 115 milj. kvintalov. Zveza kanadskih farmerjev je sklenila pogumno kljubovati padcu cen s tem, da je zbrala v svojih skladiščih pretežni del lanske letine: 227 od 279 milj. busheljev. Farmerji so prejeli naplačilo za oddano žito potom kreditnih zadrug. Zveza je mislila, da bo začetkom tega leta povrnila vse svoje izdatke, čim se bo pričel evropski uvoz. A kljub slabi argentinski letvi se niso hotele cene zvišati in je zaslula Zveza kanadskih farmerjev v velike denarne težave. Kanadske banke zahtevajo od ne nazaj oni denar, ki so ga izplačale na račun vskladiščnega žita. Če bi vnovčili farmerji v sedanjem neudobnem trenutku svoje zaloge, bi seveda povzročili nadaljnji padec cen. V istem položaju je Farm Board v Zedinjenih državah, ki ima v svojih skladiščih do 25 milj. busheljev. Država mu je že prišlo na pomoč in isto se bo moralo zgoditi tudi v Kanadi. Seveda pomenijo te nepravilne obremenitve držav, proračuna in torej povišanje davkov.

To bi bili začasni vzroki žitne krize. A razen njih imamo še druge, bolj globoke, ki pomenijo še večjo nevarnost za svetovno gospodarsko ravnotežje.

Med slednjimi je treba imenovati razširjenje zgodnjih vrst pšenice. Obenem z motornim obdelovanjem polja in pospravljanjem pridelka je poljedelstvu odkrilo velikanske, poprej neobdelane površine. Zda uspešno zori pšenica tudi v severnih pokrajinah s kratkim poletjem ali po suhih lužnih stepah, ki jim nikoli ne bi bila kos posamezna kmetija s svojimi omejenimi sredstvi. Od leta 1913 do 1929, t. j. od začetka svetovne vojne in do sedaj, je narasla površina pšeničnih polj v Kanadi od 4.5 do 10 milj. ha, t. j. več nego dvakrat, v Zed. državah od 22 do 27.9 milj. ha, v Argentini od 6.2 na 8.5 milj. ha itd. Istočasno je pričela Evropa rabiti izredno veliko umetnih gnojil, kar je zelo zvišalo dobičkanost poljedelstva.

A vzporedno z izdatnejšo letino nazaduje konzum deželnih pridelkov. Po svetovni vojni in v zvezi z »belo kugo« je zelo nazadoval in po nekaterih državah se je popolnoma ustavil prirastek prebivalstva. Istočasno se kažejo vlni boljših premoženjskih razmer in prekomerna odhajanja v vabljiva mesta, ki je na pr. opustošila francoske vase. Novo meščanstvo ne mara toliko kruha, kakor so ga pojedla predhodna pokolenja. Seveda se zrcalilo tu novi fiziološki nazori o človeški hrani. Poprej so bili vnosi znanstveniki za beljakovine in smatrali kruh za najbolj redno snov. Sedanji nauki o vitaminih nasprotno povdajajo koristnost rastlinske hrane pa mlečne hrane. Iz tega vzroka je zelo padel poprej v Zed. državah in zdaj tudi v Evropi konzum žita ter deloma mesa, dočim se porabi vedno več zelenjave, mleka in sadja. Ti stalni vzroki svetovne žitne krize nujno zahtevajo tekom prihodnjih desetletij popolno preureditev vseh tehniških pa sploh gospodarskih načel sedanjega poljedelstva.

Pšenična letina

Camberra, 6. nov. AA. Letošnji pšenični pridelok cenijo v Newsouthwalesu na 72 milijonov mernikov, v Viktoriji na 55.5 milijonov, v zapadni Avstraliji na 49.5 milijonov in v Tasmaniji na 0.5 milijonov mernikov.

Madžarska išče posojilo

London, 6. nov. as. Z ozirom na vest iz Londona, da se vršijo tam pogajanja za predjem dolgoročnega madžarskega posojila v znesku 1 milijona funtov, se doznavajo v tukajših finančnih krogih, da vodi ta pogajanja po naročilu madžarske vlade bivši ravnatelj Madžarske splošne kreditne banke Tibor Szitovsky z londonsko Rotschildovo skupino. Madžarska vlada namestila ta predjem v prvi vrsti porabi za poljedelske industrijske obrate. Pogajanja se vršijo tajno, so pa že precej napredovala.

Atentat na Sidhi pašo

Kairo, 6. nov. p. Na reki Kanta je bil izvršen atentat na brizvalak Aleksandrija—Kairo, v katerem se je nahajal egiptovski ministriški predsednik Sidhi paša. Neznani atentatorji so napravili spoj na progi, radi česar je vlak skoro skočil iz tira. V tem trenutku pa ga je železniški čuvaj ustavil, ker je opazil napako.

Poživ!

Jugoslovanska gasilska društva Ljubljana vabi vsa prostovoljna gasilska društva gasilskih žup: ljubljanske, borovniške, lžanske, kamniške, kranjske, savske in vrhniške k slavnostnem sprejemu g. ministrskega predsednika, generala Petra Živkovića ter ostalih gg. ministrov v nedeljo, dne 9. novembra t. l. Zbirališče ob ¾ na 7. utruji pred Mestnim domom v slavnostnem krogu s čepico.

V Ljubljani, dne 6. novembra 1930.

Josip Turk l. r.,
t. č. starosta,

Franc Pristovšek l. r.,
t. č. tajnik

Olajšave davščin maloprodajalcev

Belgrad, 6. nov. AA. Oddelek za posredne davke ministrstva financ je izdal vsem direkcijam in finančnim oblastvom tale odlok:

Z več strani prihajajo pritožbe, da posamezne davčne uprave pri predložitvi pridobitka monopolnim predmetov vzeje celotni brutto dobiček kot davku podvrženi dobiček. Znano je, da so prodajalne monopolnih predmetov več ali manj oddajene od monopolnih skladišč in zato pride do večjih ali manjših izdatkov, kakor prevoz, poškodbe pri zavajanju, pretovarjanju, vremenske nepravilnosti itd. Razen tega spadajo med izdatke najemnine lokala, razsvetljava, kurjave, obresti za posojila, škoda, nastala pri drobnih prodajih itd.

V kolikor finančni organi pri obdavčenju niso upoštevali teh momentov, nego so obdavčili celotni dobiček, je nezadovoljstvo upravičeno.

Da se to stanje uredi, se zapoveduje vsem davčnim upravam, da maloprodajalce, če pri prijavi ali v razpravi dokažejo kateri izmed gornjih izdatkov, upoštevajo in izločijo od obdavčenja. Če se odmeri davek po svobodni oceni, se morejo ti momenti takisto ugotoviti po svobodni oceni.

Pojasnila k zakonu o organizaciji lin. uprave

Belgrad, 6. nov. AA. Finančno ministrstvo je izdalo tole obvestilo o priliki sprejetja § 37 zakona o organizaciji finančne uprave:

Po § 37, 1. odstavek zakona o organizaciji finančne uprave pripravnik finančne službe ne morejo dobiti stalnosti, dokler ne napravijo predpisane državnega strokovnega izpita. Če v roku 4 let od dne imenovanja na svoje mesto ne napravijo izpita, jim služba preneha. Ta naredba velja za vse pripravnike finančne službe, ki niso napravili državnega strokovnega izpita. Razlikovalo se bo med pripravniki, ki so imeli prilike napraviti izpit od uveljavitve tega zakona pa do 4 leta službe, in onimi, ki niso imeli te možnosti, bodisi zato, ker jim je vmesni čas bil prekratek, ali ni bilo izpitnega termina, ali pa so na dan uveljavitve tega zakona že bili 4 leta v službi. Za one pripravnike, ki niso imeli prilike napraviti izpit od uveljavitve tega zakona po gornjih navedbah, se računa kot izpitni rok prvi prihodnji izpitni termin. Oni, ki so imeli že štiri leta službe na dan uveljavitve tega zakona se takisto računa prvi prihodnji termin kot termin izpita. V prvem in drugem slučaju se računa vse od objave tega proglasa.

V primeru, da izpita ne napravijo, jim preneha služba v zmislu § 37, 1. odstavek zakona o organizaciji finančne službe.

To pojasnilo je bilo poslano vsem oddelkom finančnega ministrstva, finančnim oddelkom in direkcijam in finančnim inspektoratom v državi.

Belgrajske vesti

Belgrad, 6. nov. Napredoval je na srednje-tehnični šoli v Ljubljani v 5/1 g. Leon Novak, profesor v 6/1.

Belgrad, 6. nov. AA. Oddelek za neposredne davke ministrstva financ javlja, da je vsaka intervencija v odseku neposrednih davkov prepovedana, ker je vse delo ažurno.

Belgrad, 6. nov. AA. Tukajšnje avstrijsko poslanstvo sporoča: Herman Ploenies, pooblaščen avstrijski minister, se je vrnil z dopusta in danes prevzel svoje posle v poslanstvu.

Proti carinskim kartelom

Budimpešta, 6. november. as. V poslanski zbornici je krščansko socialni poslanec Grieger ostro kritiziral carinsko politiko vlade, ki je povzročila neznošno draginjo. Močne organizacije so s pomočjo političnih strank in visokih uradnikov ustvarile nepremagljivo fronto, da si zaslužijo milijone in milijone na nezakonit način s pomočjo državne oblasti. Trgovinski minister Buda je odgovoril, da je bila Madžarska prva država v Evropi, ki je odpravila uvozne in izvozne prepovedi od danes do jutri. Madžarska carinska tarifa se je tekom časa zelo znižala, dočim imajo sosednje države takorekoč navado, da dvakrat na leto zvišujejo carinsko tarifo, naperjeno proti Madžarski. Popolna odprava carinskih tarif je vsled tega neizpeljiva.

Povodenj v Nemčiji

Frankfurt ob Odri, 6. nov. as. Povodenj je danes zvečer dosegla mesto Frankfurt. Voda Odre je narasla za 5.34 m in je to najvišje stanje od leta 1854. dalje. Nižje ležeči deli mesta na levem bregu Odre so popolnoma poplavljeni in morajo gasilci s pionirskimi četami graditi v naglici zasilne brvi. Na desnem bregu je bila nevarnost, da voda razdere nasipe, kar pa se je k sreči dosedaj preprečilo.

„Do X.“ preleti ocean

Amsterdam, 6. nov. AA. Semkaj je priletelo veliko vodno letalo »Do X«, ki bo jutri nadaljevalo svoj polet v Anglijo, Francijo in na Portugalsko. Odhod bo to letalo skušalo preleteti Atlantski ocean.

Predlogi zveze mest

Občine naj dōbe večjo finančno avtonomijo

Belgrad, 6. nov. u. Konferenca Zveze jugoslovanskih mest se je danes končala. Po krajši debati so bile sprejele resolucije, v katerih se med drugim vlada prosi:

1. Da se čimprej objavi zakon o upravi mest in zakon o finansiranju samouprav, da se doseže enotna organizacija vseh mestnih občin. Občine pa bi dobile moderen ustroj, kar bi bilo za konsolidacijo v državi velikega pomena. 2. Naj se ne ukinejo posamezni viri mestnih dohodkov, ker se s tem otežkuje občinsko gospodarstvo in onemogoča proračunsko ravnotežje. Zato naj se občinam dovoli pobiranje zakupinskih doklad na poslopje. 3. Sprejme se predlog saraevskega zastopnika Cvitkovića o enotnem budžetiranju. Nova shema se priporoča v proučevanje vsem mestom, kot podlaga za nadaljnje proučevanje tega problema. 4. Vlada se prosi, da naj se občinam osvobodijo vzdrževanja raznih državnih uradov, zavodov in ustanov, posebno pa še, naj se spremeni zakon o notranji upravi, ker so siroški za vzdrževanja poslopj za okrajno glavarstvo, dajanje kurjave itd.,

5. Zakon o ljudskih šolah naj se spremeni in naj se občine oprostito plačevanja stanarine in zidanja novih šol, ker so s tem občinska bremena znatno narasla. 6. Zakon o nedržavnih cestah naj se spremeni. 7. Občinam naj se dovoli svobodno razpolaganje z občinskimi posesti, posebno s trgi in cestami. 8. Kazni, ki se pobirajo na občinskem prostoru, kakor na pr. tržne kazni in drugo, naj se prepustijo občinam, ker morajo občine skrbeti za red in vzdrževanje trga in tržnih poslopj. 9. Občinski prispevki za vzdrževanje bolnišnic naj se znižajo. 10. Mestne občine naj se osvobodijo prispevkov za kmetijski sklad. 11. Mestnim občinam naj se pripustijo vse takse od zabav, kinov in cirkusov. 12. Občinske doklade naj se pravilno razdeli. 13. Ukinejo naj se maksimalne takse na vino in alkoholne pijače in naj se prepusti občinam dohoditev te trošarine z ozirom na lokalne razmere. 14. Vlada se prosi, da naj tekom leta ne spreminja z nobeno odredbo dohodkov ali izdatkov občine, ker se s tem znatno škoduje normalnemu gospodarstvu občine.

Razorožitvena konferenca

Sodeluje 32 delegatov in 200 izvedencev

Ženeva, 6. nov. as. Šesto zasedanje pripravljene razorožitvene komisije pri Društvu narodov, ki se je začelo meseca aprila 1929, je danes dopolnilno po poldrugoletni pavzi zopet otvoril holandski poslanik Loudon. Komisija polaga veliko važnost na to, da se bo to zasedanje, ki bo najbrže zadnje, smatralo samo za nadaljevanje lani meseca maja prekinjenega zasedanja, na katerem se bo končala razprava o načrtu konvencije, ki naj služi veliki mednarodni razorožitveni konferenci kot podlaga za razpravo. Število držav, zastopanih v komisiji, je med tem naraslo od 18 na 32 ter je predsednik komisije začetkom svojega govora pozdravil oba nova člana iz Irake in Norveške, ki sta radi svoje izvolitve v Svet Društva narodov avtomatično vstopila v razorožitveno komisijo.

Razorožitev — daljni ideal

Predsednik Loudon je izrazil mnenje, da je popolna razorožitev za enkrat še zelo daljni ideal. Sedaj se more govoriti samo o omejitvi in zmanjšanju oboroževanja, kakor to zahteva člen 8 pakta Društva narodov. Na drugi strani pa se mora delo v komisiji sedaj zaključiti, ker bi bilo sicer zaupanje narodov zelo omejeno. Nemški delegat grof Bernsdorff je izjavil, da si nihče več ne dela iluzij o razorožitvenem delu. Ruski delegat Litvinov pa se je v svojem daljšem govoru izražal še ostreje. Lord Robert Cecil je v imenu angleške vlade obljubil najintenzivnejše delo, da se smirna revolucija, za katero se dela v tej komisiji, spravi vsaj tisoč korakov dalje.

Predlogi lorda Cecila.

Sledila je dolga poslovna debata o možnosti in potrebi, da se še enkrat razpravlja o že prej odklonjenih predlogih. Sklenilo se je, da se prepusti komisiji sami ali bo razpravljala o še enkrat vloženih predlogih, ali ne. Grof Bernsdorff je naglašal, da gre za to, da se dela čim prej končajo, da se bo mogla mednarodna razorožitvena konferenca sklicati meseca novembra prihodnjega leta.

Lord Cecil je vložil tri predloge, katerih prvi

zahteva ustanovitev stalne razorožitvene komisije pri Društvu narodov, kateri pa bi morali pripadati tudi zastopniki ameriških Združenih držav in Sovjetske Rusije. Ta stalna komisija, katere člani bi morali biti strokovnjaki, neodvisni od svojih vlad, naj bi proučevala vse tožbe in pritožbe proti izvajanju razorožitve in naj bi vsako leto podajala poročilo, ki naj bi se predložilo Svetu Društva narodov in vsem vladam. Drugi njegov predlog govori o prejšnjih pogodbah glede razorožitve, ki se ne smejo omejiti z novimi konvencijami, s čimer sta v glavnem mišljeni mornariški pogodbi iz Londona in Washingtona. Tretji predlog določa okoliščini, v katerih se sme zvišati v konvenciji določeno število čel itd., namreč v primeri vsaj, nenadnega ogroženja itd., toda tudi šele potem, če Svet Društva narodov na to pristane.

Razprav se udeležuje razen 32 glavnih delegatov okoli 200 strokovnjakov, ki so večinoma iz vojaških in mornariških krogov. Število časnika-jev znaša okoli 120.

Predlogi ruskega delegata.

V svojem dolgem govoru o poslovnem redu je ruski delegat Litvinov predlagal: 1. da se izraz »omejitev oboroževanja« v načrtu konvencije zamenja z izrazom »zmanjšanje in omejitev oboroževanja«. 2. Se bolj je treba proučiti vprašanje zmanjšanja izvedenih rezerv, ker so te rezerve najvažnejši bojni element v modernih vojskah. 3. Tudi vojni material se mora sprejeti v konvencijo. Če ta konvencija ne bo vsebovala vsaj teh treh glavnih točk, se mora sovjetska delegacija desintezirati na večini drugih vprašanj dnevnega reda, ki imajo malo opraviti z razorožitvijo. Po Litvinovem govoru se je pripetil incident, ker je predsednik Loudon odklonil popolnoma prevesti angleški govor Litvinova, ki je šel daleč preko okvirja poslovnega reda, popolnoma v francoski jezik. Govor se bo prestavil pozneje. Nato je večina časnika-jev z glasnimi protesti zapustila dvorano.

Pred novimi volitvami v Angliji?

London, 6. nov. AA. V spodnji zbornici je minister za vzgojo Trevelyan podal predlog, naj zbornica sprejme v drugem čitanju načrt zakona o vzgoji. Ta načrt povišuje obveznost šolskega pouka do končanja 15. leta. Obenem določa, da se rodbinam izplačajo za otroke nad 14 let odškodnine. Novi zakon se bo nanašal na približno 2 milijona otrok in bo stopil v veljavo 1. aprila 1931. Minister Trevelyan je izjavil, da vlada upa, da bodo odredbe novega zakona zmanjšale brezposelnost. — Bivši minister za vzgojo Percy je pobijal vladni predlog, češ ker bo povzročil 7 do 9 milijonov letnih izdatkov.

Pozno spoznanje

Pariz, 6. nov. as. Predsednik ruske trgovinske zbornice v Parizu Sombrovski bivši ravnatelj eksportne organizacije in organizator vseh ruskih inozemskih razstav, je opustil svojo službo, češ da ne more več gledati norosti uradne ruske politike in zločinov na vodilnih mestih. Tudi ne more gledati, da vlada strelja, deportira ali oropa materialne eksistence mnogo mož, ki so mnogo let posvečali najboljšje svoje moči v boju za proletarijat. Zato se raje umakne v meščansko svobodo.

Nemiri v Bombayu

Bombay, 6. nov. AA. Pri sinočnjih neredih je bilo 21 redarjev ranjenih. Njihove poškodbe so lažje. Izgredniki so se zbrali v bližini policijskega komisariata, da bi imeli shod, ki jim ga je policijski komisar prepovedal. Redarstvo je moralo opetovano streljati. Mnogi se je še nadalje upirala in obmetavala redarje s kamenjem. Kakih 100 izgrednikov je bil oranjenih, od teh so morali 80 prepejati v bolnišnico.